

5. BÖLÜM:

KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

CHALLENGES ENCOUNTERED AND PROPOSED SOLUTIONS

Bayram Zafer ERDOĞAN

Ali Ekber AKGÜN

Kudret BÜLBÜL

Mehmet Fatih AYSAN

Muhammet Enes KALA

Rıdvan KOCAMAN

Mehmet TUĞRUL

KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Bayram Zafer ERDOĞAN
Anadolu Üniversitesi

Ali Ekber AKGÜN
Yıldız Teknik Üniversitesi

Kudret BÜLBÜL
Ankara Medipol Üniversitesi

Mehmet Fatih AYSAN
Marmara Üniversitesi

Muhammet Enes KALA
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Rıdvan KOCAMAN
Anadolu Üniversitesi

Mehmet TUĞRUL
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Öz

Bu bölüm, Türkiye’de sosyal bilimler araştırma ekosisteminde karşılaşılan başlıca zorlukları çok boyutlu bir çerçevede sınıflandırmakta ve bu zorluklara yönelik çözüm önerilerini sistematik biçimde tartışmaktadır. Bilimsel ve akademik nitelik sorunları (kuramsal derinlik eksikliği, yöntemsel sınırlılıklar, veriye erişim güçlükleri, etik ve hakemlik süreçlerindeki aksaklıklar), mali ve kurumsal zorluklar (fonlara erişimde eşitsizlikler, kısa vadeli ve parçalı destek mekanizmaları, araştırma altyapısının yetersizliği) ile bürokratik engeller (karmaşık mevzuat, ağır izin süreçleri, esnek olmayan yönetim yapıları) temel eksenler olarak ele alınmaktadır. Ayrıca insan kaynağı, genç araştırmacıların kariyer güvencesi, beyin göçü, disiplinlerarası işbirliği kültürünün zayıflığı ve üniversite–toplum–kamu etkileşiminin sınırlılığı gibi ekosistem düzeyindeki sorun alanları analiz edilmektedir. Bölüm, bu sorunları yalnızca bir “şikâyet listesi” olarak sıralamak yerine, her başlık için kurumsal reform, finansman tasarımı, yönetim yapıları, teşvik sistemleri ve kapasite geliştirme programlarını içeren somut ve uygulanabilir çözüm önerileri sunmaktadır. Böylece, sosyal bilimlerde araştırma ortamının iyileştirilmesine, akademik özgürlük ve özerkliğin güçlendirilmesine, üretilen bilginin toplumsal ve siyasal karar süreçlerine daha etkin biçimde taşınmasına yönelik bütüncül bir yol haritası ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Sosyal bilimler, araştırma ekosistemi, yapısal sorunlar, bilim politikası, finansman, bürokrasi, genç araştırmacılar, çözüm önerileri

CHALLENGES ENCOUNTERED AND PROPOSED SOLUTIONS

Bayram Zafer ERDOĞAN
Anadolu University

Ali Ekber AKGÜN
Yıldız Technical University

Kudret BÜLBÜL
Ankara Medipol University

Mehmet Fatih AYSAN
Marmara University

Muhammet Enes KALA
Ankara Yıldırım Beyazıt University

Rıdvan KOCAMAN
Anadolu University

Mehmet TUĞRUL
Ankara Yıldırım Beyazıt University

Abstract

This chapter classifies the main challenges encountered within the social sciences research ecosystem in Türkiye and discusses corresponding solution proposals in a systematic manner. It examines scientific and academic quality issues (lack of theoretical depth, methodological limitations, difficulties in data access, problems in ethics and peer-review processes), financial and institutional obstacles (inequalities in access to funding, short-term and fragmented support schemes, inadequate research infrastructure) and bureaucratic barriers (complex regulations, burdensome permit procedures, rigid governance structures) as core dimensions. In addition, ecosystem-level challenges such as human resource constraints, precarious career paths for early-career researchers, brain drain, weak culture of interdisciplinary collaboration and limited interaction between universities, society and public institutions are analysed. Rather than presenting these issues as a mere catalogue of complaints, the chapter offers concrete and implementable policy recommendations for each area, including institutional reform, funding design, governance arrangements, incentive systems and capacity-building programmes. In doing so, it proposes a holistic roadmap for improving the research environment in the social sciences, strengthening academic freedom and autonomy, and enhancing the contribution of social science knowledge to societal and political decision-making processes.

Keywords

Social sciences, research ecosystem, structural challenges, science policy, funding, bureaucracy, early-career researchers, policy recommendations

5.1. Giriş

Tarihî perspektiften değerlendirildiğinde, ulusların siyasî ve iktisadî gücü ile sosyal ve kültürel yapılarını anlama ve analiz etme pratikleri arasında belirgin bir doğrudan ilişki olduğu gözlenmektedir. Bu bağlamda, bir ülkenin küresel arenadaki konumunu belirleyen önemli faktörlerden biri, sosyal bilimlerin toplum üzerindeki etkisini anlamak, toplumsal sorunları doğru biçimde teşhis etmek ve bu sorunlara rasyonel çözüm önerileri geliştirebilmektir.

Ne var ki, Türkiye’de sosyal ve kültürel araştırmaların önemi ve önceliği hususunda yeterli bilincin oluşmadığı sıkça dile getirilmektedir. Bu eksiklik, toplumsal dinamikleri anlamaya yönelik sistematik analizlerin yetersiz kalmasına, tarihî süreçlerin bütüncül bir perspektifle ele alınamamasına ve uzun vadeli öngörülerde tutarsızlıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Oysa toplumların, tarihî tecrübelerden ders çıkararak gelecek projeksiyonları yapabilmesi, ancak sosyal bilimlere hak ettiği önemin verilmesiyle mümkündür. Sosyal bilimlerin gelişimi, yalnızca bireylerin ekonomik, politik ve kültürel bilinç düzeyini artırmakla kalmaz; aynı zamanda devlet politikalarının bilimsel verilere dayalı olarak şekillendirilmesine ve rasyonel karar alma mekanizmalarının güçlenmesine imkân tanır.

Dolayısıyla, sosyal bilimlerin akademik ve pratik alanlarda daha fazla desteklenmesi, araştırma faaliyetlerinin teşvik edilmesi ve toplumun bu konudaki farkındalığının artırılması, Türkiye’nin küresel bağlamda daha etkin ve bilinçli bir aktör haline gelmesine imkân sağlayacaktır. Bu noktada yalnızca akademik çevrelerde değil, kamu yönetiminde, özel sektörde ve sivil toplum örgütlerinde de sosyal bilimlerin ürettiği bilgi ve analizlerin karar alma süreçlerine dâhil edilmesi gereklidir. Sosyal bilimler, toplumların geçmişlerini analiz etmek, mevcut sorunlara çözüm üretmek ve geleceğe dair öngörüler geliştirmek açısından kritik bir role sahiptir.

Sosyal bilimler alanında yürütülen nitelikli araştırmaların desteklenmesi, akademik özgürlüğün güvence altına alınması ve disiplinler arası çalışmalara daha fazla imkân sağlanması büyük önem taşımaktadır. Örneğin, şehir planlaması, eğitim politikaları, ekonomik yönetim ve kültürel mirasın korunması gibi alanlarda sosyal bilimlerin sunduğu verilerin dikkate alınmaması, uzun vadede sistematik hatalara ve politik istikrarsızlıklara yol açacaktır. Bu nedenle, siyasal karar alma süreçlerinde veri temelli analizlerin ve metodolojik yaklaşımların önceliklendirilmesi, toplumsal refahın artırılması açısından kritik bir faktördür. Aynı zamanda, sosyal bilimler disiplinlerinin birbirleriyle etkileşim halinde olması, daha bütüncül ve uygulanabilir çözümler üretmelerine katkı sağlayacaktır. Örneğin, sosyoloji, psikoloji, ekonomi ve işletme disiplinlerinin iş birliği, toplumsal refah politikalarının daha etkin belirlenmesini, sosyal refahın nitelikli şekilde topluma dağılımını sağlayabilecektir.

Özellikle, toplumsal problemlerin titizlikle analiz edilmesi ve çözüm odaklı politikaların geliştirilmesi için sosyal bilimcilerin daha geniş bir akademik ve entelektüel alan bulması elzemdir. Siyaset bilimi, ekonomi, sosyoloji, psikoloji ve felsefe gibi alanlar arasında güçlü bir etkileşim olduğu göz önünde bulundurulmalı ve bütüncül bir bakış açısı geliştirilerek sosyal bilimlerin yön verdiği daha kapsamlı karar mekanizmaları oluşturulmalıdır. Böylelikle, ulusların uzun vadeli kalkınma süreçlerinde sosyal bilimlerin katkısı belirgin hale gelecek ve sürdürülebilir gelişim için gerekli altyapı sağlanmış olacaktır.

Buna ek olarak, bireylerin sosyal bilimlere yönelik ilgisini artırmak için eğitim müfredatlarının güncellenmesi, sosyal bilimler alanında gerçekleştirilen çalışmaların daha geniş kitlelere ulaştırılması ve toplumsal bilinçlenme faaliyetlerine ağırlık verilmesi gerekmektedir. Eğitim sisteminde sosyal bilimlerin daha fazla yer bulması, öğrencilerin analitik düşünme becerilerini geliştirmesine ve toplumsal sorunlara dair daha bilinçli bireyler yetişmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, sosyal bilimlere dair kamuoyunun bilinçlendirilmesi ve akademik çalışmaların medya aracılığıyla daha fazla tanıtılması, sosyal bilimlerin toplum üzerindeki etkisini artırabilecektir.

Sonuç olarak, sosyal bilimlerin toplumdaki etkisinin artırılması, yalnızca akademik bir gereklilik değil, aynı zamanda siyasal ve ekonomik karar alma süreçlerinin daha sağlıklı yürütülmesi açısından da büyük önem taşımaktadır. Türkiye'nin uluslararası düzeyde rekabet gücünü artırabilmesi, toplumun tarihî süreçleri doğru analiz edebilmesi ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşabilmesi için sosyal bilimlere daha fazla yatırım yapılması gerekmektedir. Bu süreçte, akademik özgürlüğün korunması, finansal desteklerin artırılması ve disiplinler arası çalışmalara daha fazla olanak sağlanması, araştırmacıların yetiştirilmesinde onlara ilgili alan birikimiyle birlikte güçlü yöntem farkındalığının kazandırılması, nitelikli sosyal bilimcilerin taltif edilmesi, sosyal bilimlerin gelişimine ivme kazandıracaktır. Bu adımların atılması, Türkiye'nin sosyal bilimler alanında daha güçlü ve etkin bir ülke olmasına katkı sağlayacaktır.

5.2. Araştırma Metodolojisi

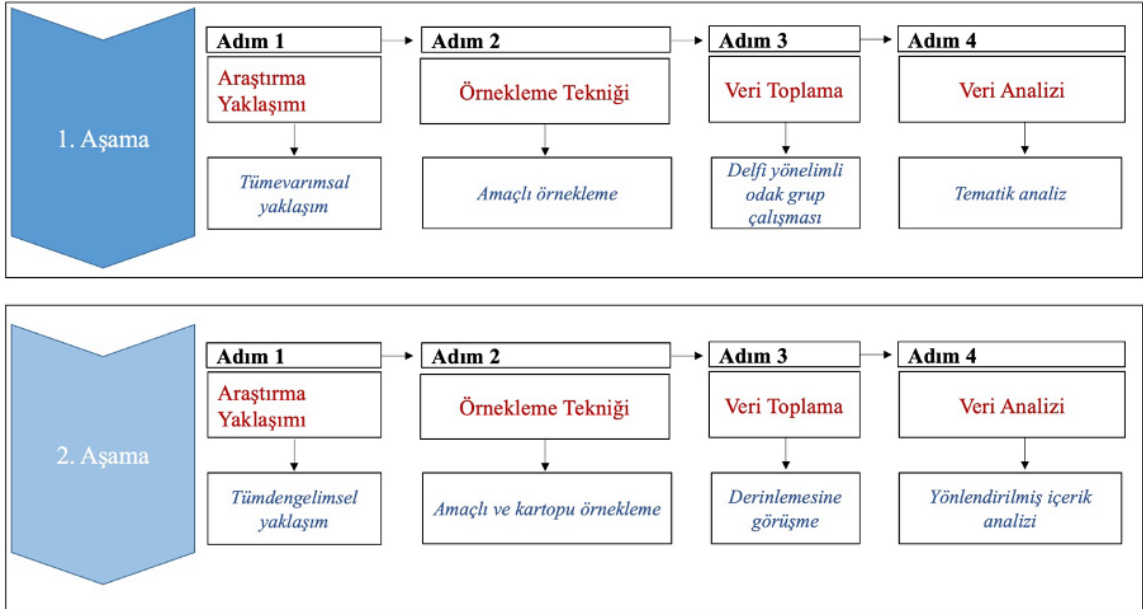
Bu araştırma, Türkiye'de sosyal ve kültürel alanda karşılaşılan sorunları belirlemeyi ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır. Mevcut durumun derinlemesine incelenmesine ve somut çözüm önerilerine odaklanan bu çalışma, yapısı itibarıyla nitel araştırma yaklaşımını benimsemiştir. Öyle ki nitel araştırmalar genellikle bir teoriyi test etmek yerine yeni bir teori geliştirmeye ya da mevcut teorilerin etki alanlarını genişleterek desteklemeye yardımcı olur (Hibbert vd., 2014). Dolayısıyla, bir teoriden beslenmeyen keşif ağırlıklı bu araştırmada da nitel araştırma desenlerinden yararlanılmıştır. Böylelikle araştırma, elde edilecek bilgileri daha geniş bir evrene genellemeden ziyade mevcut sorunlara ve ilgili çözüm önerilerinin derinlemesine incelenmesine odaklanmıştır. Bu yol, deneysel tasarım veya anket gibi nicel yöntemlerce elde edilmesi daha zor olan duruma ilişkin

konuların tespit edilmesine olanak sağlamıştır. Ayrıca, bu yolla araştırmacılar, sosyal ve kültürel alanda sadece ortaya çıkan sorunların nedenlerini değil, bu sorunların nasıl şekillendiğinin ortaya çıkarılmasını da mümkün kılmıştır.

Nitel araştırma yapmanın genel kabul görmüş tek bir yolu yoktur. Bu doğrultuda, mevcut araştırmada nitel araştırmanın genel sistematığı takip edilmiştir (Denzin & Lincoln, 2005). Böylece, nitel araştırmaların araştırmacılara sağladığı esneklik sayesinde, bu araştırmada araştırma yaklaşımı, örnekleme tekniği, veri toplama tekniği ve elde edilen verilerin analizleri açısından farklılaşabilen ancak birbirlerini tamamlayıcı iki aşamalı sıralı araştırma metodolojisinden yararlanılmıştır. Benimsenen araştırma metodolojisi Şekil 58’de gösterilmektedir.

Şekil 58

Sıralı Araştırma Metodolojisi

Nitel araştırmanın, araştırmacıları mevcut araştırmadan soyutlamadan kabul etmesi ve yorumlayıcı malzemeleri bir araya getirerek anlamlı bir bütünlük elde etmesini sağlaması bu araştırma boyunca uygulanmaya çalışılmıştır. Bir diğer deyişle, araştırmacılar araştırmanın amacı bağlamında ortaya çıkan veri setine dair derinlemesine yorumlayıcı bir yaklaşımı benimseyerek anlamlı bir bütün ortaya koymaya çalışmıştır. Aşağıda, her bir araştırma aşaması ilgili adımlar bağlamında sunulmaktadır.

5.2.1. Araştırma Yaklaşımı

Mevcut araştırmanın ilk aşamasında sosyal ve kültürel alanda yaşanan sorunları belirlemeye yönelik keşifsel bir amaçla tümevarımsal yaklaşım benimsenmiştir. Bu yaklaşım sayesinde sorunlara ilişkin genel bir çerçeve çizerek bir sonraki aşamaya temel oluşturulmuştur. Öyle ki; araştırmanın ikinci aşamasında belirlenen sorunlara ilişkin çözüm arayışı amaçlanmıştır. Dolayısıyla, belirli varsayımlar üzerine hazırlanmış bir çerçeve üzerinden yürütülen araştırmanın ikinci aşaması tümdengelsel bir yaklaşımı gerektirmiştir (Hyde, 2000). Böylelikle, hem belirlenen sorunlara ilişkin çerçevenin ve her bir soruna yönelik çözüm önerisinin geliştirilmesi mümkün olmuştur.

5.2.2. Araştırma Örnekleme

Araştırma aşamalarında örnekleme tekniğinden istifade edilmiştir. Bununla birlikte örneklem biribirinden farklıdır. Nitel araştırmalarda, belirli bir örneklem üzerinden elde edilen bulguları evrene genelleme kaygısından ziyade odaklanılan konunun daha iyi anlaşılması öncelenmektedir (Smith, 2018). Dolayısıyla, her iki aşamada da nicel araştırmaların aksine daha küçük araştırma örnekleriyle çalışılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında, araştırma konusu hakkında gerekli niteliklere sahip (örn. bilgi, deneyim, uygulama, araştırma becerisi vs.) katılımcıları sürece dahil etmeyi gerektiren amaçlı örnekleme tekniğinden yararlanılmıştır (Miles vd., 2014). Böylelikle, ilk aşamada amaçlanan kültürel ve sosyal alanda yaşanan sorunların derinlemesine incelenmesi mümkün olmuştur. Bu aşamada yer alan katılımcılara ait bilgiler Tablo 30'da verilmektedir.

Tablo 30

Birinci Aşama Katılımcı Bilgileri

Katılımcılar	Kurum	Deneyim
Katılımcı-1	Üniversite	Akademisyen
Katılımcı-2	Üniversite	Akademisyen,
Katılımcı-3	Üniversite	Bürokrat, Akademisyen
Katılımcı-4	Üniversite	Akademisyen
Katılımcı-5	Üniversite	Akademisyen, STK
Katılımcı-6	Üniversite	Akademisyen, STK
Katılımcı-7	Üniversite	Akademisyen, STK

İlk aşamada yer alan katılımcı grubu sosyal bilimlerin farklı alanlarında araştırmalarını yürüten yedi akademisyenden oluşmaktadır. Katılımcılar içerisinde bürokrasinin farklı kademelerinde, STK’larda yöneticilik ve TÜBA’da üyelik görevi üstlenenler de bulunmaktadır. Dolayısıyla, ilgili araştırma konusu bağlamında hem teorik hem de pratik bilgi birikimleri bu aşamanın girdilerini oluşturmaktadır. Araştırmanın ikinci aşamasında ise sosyal ve kültürel alanda yaşanan sorunlara ilişkin çizilen çerçeveyi daha iyi hale getirmek ve bu sorunların çözümlerine ilişkin önerilerini paylaşmak üzere farklı bir katılımcı grubu amaçlı ve kartopu örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. İlk aşamadaki ile benzer şekilde araştırmanın amacına uygun katılımcı grubunun dâhil edilmesi amaçlı örneklemenin bir gereği iken, katılımcılara diğer katılımcılar üzerinden ulaşılmasında kartopu örnekleme tekniğinden yararlanılmıştır. Bu yolla, ilgili alanda bilgi ve deneyim sahibi katılımcılara ulaşılması daha kolay bir hale gelmiştir. Araştırmanın bu aşamasında yer alan katılımcılara ait bilgiler Tablo 31’de verilmektedir.

Tablo 31*İkinci Aşama Katılımcı Bilgileri*

Katılımcılar	Kurum	Deneyim
Katılımcı-1	T.C. Merkez Bankası	Rektör, Akademisyen, YÖK
Katılımcı-2	Hacettepe Üniversitesi	Akademisyen
Katılımcı-3	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	TÜİK, YÖK, ÖSYM, Rektör, Akademisyen
Katılımcı-4	Yıldız Teknik Üniversitesi	Akademisyen, STK
Katılımcı-5	İstanbul Ticaret Üniversitesi	Rektör, Rekabet Kurumu, TÜBİTAK
Katılımcı-6	Yıldız Teknik Üniversitesi	Akademisyen
Katılımcı-7	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	BDDK, Rektör, Rekabet Kurumu
Katılımcı-8	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Akademisyen, STK
Katılımcı-9	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	Rektör, Akademisyen, STK
Katılımcı-10	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Rektör, Akademisyen
Katılımcı-11	Özel Araştırma Şirketi	Genel Direktör

İkinci aşamada yer alan katılımcıların sosyal ve kültürel alanda araştırmacı kimlikleriyle ön plana çıktıkları, aynı zamanda akademik ve akademi dışı kurumlarda idari deneyime de sahip oldukları görülmektedir. Farklı kurumlarda aktif olarak görev alan katılımcıların hem teorik hem de pratik anlamdaki bilgi ve tecrübeleri araştırmının bu aşamasında amaçlanan somut çözüm önerilerinin ortaya çıkarılması açısından oldukça önemli olmuştur.

5.2.3. Veri Toplama

Araştırmanın ilk aşaması, keşif ağırlıklı olup, kültürel ve sosyal alandaki sorunlara ilişkin çerçevenin oluşturulmasında uzlaşmayı gerektirmektedir. Bu noktada, görüş çeşitliliğinin olduğu durumlarda uzlaşma aracı olarak kullanılan delfi tekniğinin araştırma problemine yaklaşımı temel alınmıştır (Elnasr vd., 2012). Çalışmanın bu şekilde yürütülmesi, katılımcıların odaklanılan konuda kendi özgün düşüncelerini ifade etmesini ve bu fikirlerin diğer katılımcılar tarafından sorgulanmasını sağlamıştır. Böylelikle, ifadelerin altında yatan duygu, düşünce, inanç ve varsayımlar hakkında daha derinlemesine bilgiler elde edilmiştir. Ayrıca, katılımcılar arasında kendiliğinden gelişen etkileşimler nedeniyle konu hakkında yeni iç görüşlerin, perspektiflerin elde edilmesi, süreci daha da zenginleştirmiştir. Bununla birlikte grup dinamiği, sinerjinin bireysel girdilerinin toplamından daha fazlasını sunduğu bir atmosfer oluşturmuştur. Her bir görüşme çevrimiçi ortamda gerçekleştirilmiş ve ortalama bir saat sürmüştür. Ayrıca, görüşmeler, deneyimli birisi tarafından yönetilmiş ve bir başkası tarafından teknik takip ve not alma işi üstlenilmiştir. Moderatör, katılımcıları tartışmalara katılmaya teşvik etmiştir. Ayrıca, tartışmanın gelişmesine ve ilerlemesine izin vermiştir. Araştırma amacının uzağında kalındığında veya önemli bir şeyin gözden kaçırılabilceğini düşündüğünde takip soruları sorarak grubun odağını dengede tutmaya çalışmıştır.

Sosyal ve kültürel alanda yaşanan sorunlara ilişkin uzlaşılan dört farklı temayı (kültürel, bilimsel, mali ve bürokratik) daha da derinleştirebilmek, bu sorun alanları çerçevesinde ön plana çıkan sorunları nitelikli şekilde teşhis edebilmek ve nihayetinde ilgili sorunlara somut çözüm önerileri sunmak amacıyla araştırmanın ikinci aşamasında katılımcılarla yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Bunun sebebi araştırma temalarının görüşme öncesi katılımcılarla paylaşılmış ve bu temalar üzerinden görüşlerine başvurulmuş olmasıdır. Ayrıca, görüşmeler öncesinde, katılımcılara, verilerin yürütülen araştırma-geliştirme projesi kapsamında toplanacağını ve veri gizliliğinin sağlanılacağı bildirilmiştir. Görüşmelerin tamamen gönüllü olduğunun, istedikleri anda görüşmeyi bitirebileceklerinin ya da herhangi bir gerekçe sunma ihtiyacı olmaksızın görüşme esnasında diledikleri soruyu atlayabileceklerinin teminatı verilmiştir. Bütün görüşmeler çevrimiçi ortamda ve yaklaşık 30 ila 80 dakika arasında gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmaya ilişkin literatürde pek çok araştırma verilerin tam olarak ne zaman doygunluğa ulaşacağı konusunda fikir birliğinin olmadığını vurgulamaktadır (örn. Morse, 1995; Guest vd., 2006; Mwita, 2022). Ancak, Braun ve Clarke (2021) katılımcıların ifadeleri tekrarlanmaya başladığında araştırmacıların ek veri toplama çabasından vazgeçebileceklerini öne sürmektedir. Bu doğrultuda, mevcut araştırmada katılımcıların ifadelerinin benzeşmeye başlaması ve analiz için yeterli verinin

elde edilmesi nedeniyle araştırmacı görüşmelerin tamamlanmasına karar verilmiştir. Katılımcıların izni alınmak suretiyle görüşmeler kayıt altına alınarak, görüşme sonrasında metin haline getirilmiştir.

5.2.4. Veri Analizi

Araştırmanın her iki aşamasında da nitel veri elde edilmiştir. Ancak, bu verilerin analizinde aşamalara göre farklı yaklaşımlar benimsenmiştir. İlk aşamada delfi yönelimli odak grup çalışmasında kültürel ve sosyal alanda yaşanan sorunlara ilişkin katılımcılar arasında bir uzlaşının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Dolayısıyla, tümevarımsal bir yaklaşımın benimsendiği analiz aşamasında araştırma konusu hakkında tema(lara) ulaşmayı amaçlayan tematik analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Bu doğrultuda, önceden belirlenmiş sınıflandırmalar olmaksızın veriler analiz edilmeye başlanmıştır. Bu ise, önceden belirlenen kodların uygulanmasını, kategorilerin geliştirilmesini ve nihayetinde temaların üretilmesini içeren bir prosedürü gerektirmektedir (Lester vd., 2020). Bu doğrultuda, analiz sürecinde kodlar birbirleriyle yakın ilişkileri dikkate alınarak uygulanmaya başlanmıştır. Daha sonra, kavramsal ve analitik olarak ilişkili olan bireysel kodların bir araya getirilmesiyle kategoriler oluşturulmuştur. Kategoriler geliştirildikten sonra, aralarındaki benzerlikler, farklılıklar ve ilişkiler dikkate alınarak birbiriyle ilişkili çeşitli kategoriler bir araya getirilmiştir. Daha sonra bu kategorilere, temel kategorileri içeren ve içeriklerini açıklayan çeşitli ifadeler atanmıştır. Böylece araştırmacılar araştırmadan kopmamış, yorumlayıcı materyalleri bir araya getirerek katılımcıların uzlaştığı anlamlı bir bütün elde edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın ikinci aşamasında ise, ilk aşamada ulaşılan temalar üzerinden hazırlanılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler neticesinde elde edilen veriler analiz edilmiştir. Bu aşamada, mevcut temaların daha derinlemesine irdelenmesi ve çizilen çerçeve bağlamında çözüm önerilerinin raporlanması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, nitel içerik analizi tekniğine başvurulmuştur. Öyle ki; bu analiz ile araştırmacılar belirli kelimelerin, kavramların veya temaların oluşumunu, önemini ve ilişkilerini ölçüp inceleyebilir. Ancak, bu aşamada mevcut teori ya da temalar üzerinden gerçekteştirilmek üzere Hsieh ve Shannon (2005) tarafından önerilen yönlendirilmış içerik analizinden yararlanılmıştır. Bu analiz tekniği, araştırmacıların verilere daha önceden çizilmış çerçeve üzerinden belirli ön kavrayışlarla yaklaşmasını ve bu sayede mevcut bilgi birikimlerini de kullanarak konu hakkında derinlemesine bir değerlendirme yapmasına imkân sağlamıştır. Hem tematik analiz hem de içerik analizi araştırmacı tarafından manuel olarak ya da çeşitli bilgisayar yazılımları aracılığıyla otomatik olarak yapılabilecektir. Ancak, manuel yöntem genellikle veri yorumlamaya dayanır ve metindeki kavramsal ilişkilerin görülmesinde bazı faydalar sağlar (Anastasiu ve Georgescu, 2020). Dolayısıyla bu çalışmada, elde edilen verilerin tamamı araştırmacıların veriye daha yakın olmasını sağlamak ve yorumlayıcı materyalleri etkin bir şekilde sunabilmek için manuel olarak analiz edilmiştir.

5.2.5. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği

Nitel araştırmalarda verilerin öznel doğası ve nispeten daha küçük örneklemde toplanması nedeniyle, nicel araştırmalarda sıklıkla kullanılan pozitivist yaklaşımın oluşturduğu geleneksel geçerlilik ve güvenilirlik standartlarını uygulamak imkânsızdır. Bu nedenle, nitel araştırma yaklaşımı benimseyen araştırmalar için yeterli düzeyde geçerliliğe, güvenilirliğe ya da inandırıcılığa ulaşmanın zor olduğuna dair eleştiriler vardır. Yine de nitel araştırmaların geçerliliğini ve güvenilirliğini iyileştirmek için bazı yollar bulunmaktadır. Buna göre, Flick'in (2009) önerisini takip ederek, araştırmanın güvenilirliğini artırmak için, görüşmeler öncesinde araştırma sorusuna cevap verebilecek görüşme soruları tartışılmış ve görüşmelerin transkripsiyon aşamasında belirli bir sistematik izleyerek notlar alınmıştır. Ayrıca, Gibbs (2008), nitel araştırmanın güvenilir bir araştırma statüsüne ulaşması için belirli süreçleri takip etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Buna göre, araştırma sırasında sürecin tüm aşamaları yazılı hale getirilmiş ve ortaya konulan bilgilerin daha iyi denetim sürecine tabi olması için ayrıntılı bir protokolle desteklenmiştir. Daha sonra, görüşme dökümleri oluşturulurken analiz sürecinde ortaya çıkabilecek hatalardan kaçınmak için periyodik kontrol gerçekleştirilmiştir. Öte taraftan, araştırmanın geçerliliği için, Creswell (2013) tarafından sunulan stratejiler takip edilmeye çalışılmıştır:

- ◆ Subjektif analizlerle ilgili ortaya çıkan endişeleri gidermek için verilerin yorumlanmasında deneyimli uzmanlardan yararlanılmıştır.
- ◆ Sonuçlara nasıl ulaşıldığını gösterebilmek için katılımcı görüşme notları makul bir talep üzerine anonim şekilde paylaşılacak amacıyla saklanmıştır.
- ◆ Nitel araştırma metodolojisi konusunda uzmanlığa sahip kişiler tarafından tüm araştırma süreci gözden geçirilmiştir.

Ayrıca, araştırmayı daha geçerli ve güvenilir bir hale getirmek amacıyla ilk olarak çevrimiçi ortamda oluşturulan her bir kaydın doğru bir şekilde metne dönüştürüldüğünden emin olmak amacıyla metinler kayıtlarla karşılaştırılmıştır. Çünkü, metinlerin doğru bir şekilde analiz edilmeye başlanması, metinlerin görüşmeleri yeterli bir şekilde temsil edebilmesiyle mümkün olmaktadır (Wolcott, 1990). Daha sonra araştırmacılar, görüşme dökümlerinin doğru bir şekilde yorumlanıp yorumlanmadığına cevap aramışlardır. Bu yöntem, yorumlayıcı geçerliliği sağlamak için çok önemlidir; katılımcıların sözlerine ve ifadelerine dayanan çıkarımsal bir süreçtir. Bu doğrultuda, anlamların bağlam dışında yorumlanmamasını sağlamak için sistematik bir kodlama süreci ve sürekli bir parçadan bütüne ve bütünden parçaya prosedürü uygulanmıştır (Maxwell, 1992). Ayrıca, görüşme esnasında katılımcıların içten cevaplar vermesine olanak sağlayacak bir iletişim tarzı benimsenmiştir. Araştırmacı yansıtıcı yorumlarda bulunarak katılımcının veri elde etme sürecine daha çok dâhil olmasına çalışmıştır (Shenton, 2004). Son olarak, araştırma bulgularını doğrulamak ve sonuçların mantıklı olduğundan emin olmak için farklı kodlayıcılardan yararlanılmıştır. Buna göre, her kodlayıcı verileri bağımsız olarak kodlanmıştır. Analizler karşılaştırıldıktan sonra, yalnızca üzerinde uzlaşılanlar kabul edilmiştir (Patton, 2014).

5.3. Araştırma Bulguları

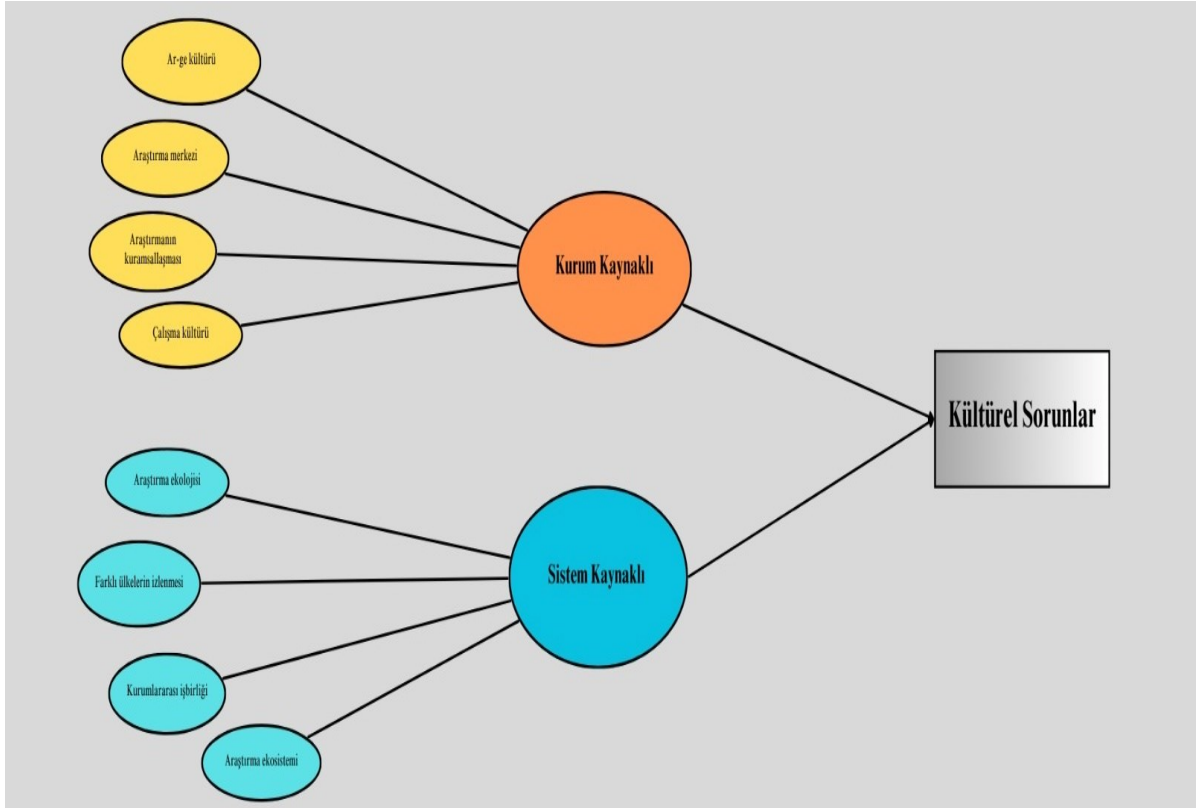
Araştırmanın bu kısmında, ilk olarak birinci aşamada elde edilen verilerin analizi neticesinde ulaşılan sosyal ve kültürel alanda yaşanan sorunları temsil eden temalar (alt temalarla birlikte), sonrasında ise ikinci aşamada elde edilen verilerden hareketle ortaya çıkan çözüm önerileri sunulacaktır. Buna göre, araştırmanın bulguları, dört tema, 12 alt tema ve her bir tema bağlamındaki sorunlara getirilen çözüm önerilerinden meydana gelmektedir.

5.3.1. Kültürel Sorunlar

Araştırma bulgularının ilk kısmını oluşturan kültürel sorunlar teması, kurum kaynaklı ve sistem kaynaklı olmak üzere iki tema etrafında şekillenmektedir. Bu tema alt temalar (kategori) ve örnek kodlarla birlikte Şekil 59’da sunulmaktadır.

Şekil 59

Kültürel Sorunlara İlişkin Tematik Görsel

Temaların daha iyi anlaşılması onu meydana getiren alt temaların (kategori) yorumlayıcı bir yaklaşım benimseyerek incelenmesi ile mümkün olmaktadır. Bu doğrultuda, kültürel sorunların daha iyi anlaşılması için kurum ve sistem kaynaklı sorunlar incelenmiştir.

5.3.1.1. Kurum Kaynaklı

Üniversiteler ve ilgili kurumlar, ulusal ve uluslararası düzeyde başarı elde eden bilimsel araştırmacıların (örneğin makale, proje, bildiri ve mansiyon ödülleri kazanan akademisyenler, lisans/lisansüstü öğrenciler, teknopark çalışanları) maddi ve manevi olarak teşvik edilmesi konusunda yetersiz kalmaktadır. Sosyal bilimlerdeki teşvik mekanizmalarının eksik olduğu ve ödüllendirme sisteminin genellikle nicel metriklere (örneğin yayın sayısı) dayandığı değerlendirilmektedir. Bu durum, araştırmacıların uzun vadeli ve derinlemesine çalışmalar yapma motivasyonunu düşürmekte ve özellikle sosyal bilimlerde nitelikli yayın üretimini olumsuz etkilemektedir.

Akademide sosyal bilim araştırma merkezlerinin sayısı sınırlıdır. 2023 yılı itibarıyla, Türkiye’de aktif sosyal bilim araştırma merkezi sayısının toplam üniversite sayısına oranla düşük kaldığı, mevcut merkezlerin ise çoğunlukla sınırlı bütçelerle faaliyetlerini sürdürdüğü görülmektedir. Ayrıca, YÖK Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) tarafından derlenen bibliyometrik analizlere göre, Türkiye’de sosyal bilimlerde yapılan yayınların büyük çoğunluğu bireysel çalışmalar şeklindedir. Bu da araştırma kültüründe kolektif üretkenliğin gelişmediğine ve çok disiplinli projelerin yeterince yaygınlaşmadığına işaret etmektedir.

Öte yandan, kamu kurumları ile akademik kurumlar arasındaki iş birliği mekanizmalarının yeterince etkin olmaması, sosyal bilim araştırmalarının politika yapım süreçlerine entegrasyonunu sınırlandırmaktadır. OECD’nin 2022 tarihli “Science, Technology and Innovation Outlook” raporunda da benzer şekilde, Türkiye’de sosyal bilim araştırmalarının politika süreçlerine katkısının sınırlı kaldığı vurgulanmıştır. Esnek çalışma modellerinin yaygınlaştırılmaması ve uzun vadeli sosyal araştırmalara ayrılan fonların yetersizliği de araştırmacıların çalışma koşullarını olumsuz etkilemektedir.

5.3.1.2. Sistem Kaynaklı

Üniversiteler, kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşlarının gerek kendi içlerinde gerekse birbirleriyle birlikte iş yapma kültürlerinin kurumsal, ülkesel, bölgesel ve küresel olarak ciddi düzeyde bir eksikliği söz konusudur.

Araştırmacıların farklı alanlarda meraklarının peşine düşerek gerçekleştirmek istediği yeni çalışmaların önünde bazı engeller bulunmaktadır. Örneğin doçentlik öncesi araştırma sürecinde olan bir araştırmacı, çalışmalarını doçentlik ilgili anahtar kelimelerinin etrafına sıkıştırmaya çalışmaktadır. Bu durum, her ne kadar araştırma alanı, ilgili anahtar kelimeler ile alakalı olsa da disiplinler arası / çok disiplinli (interdisipliner / multidisipliner) araştırmanın önündeki en önemli engellerden birisidir ki; pek çok araştırmacının en üretken olduğu dönemler farklı nedenleri olmakla birlikte doktora eğitimi ve doçentlik arasındaki süreci kapsamaktadır.

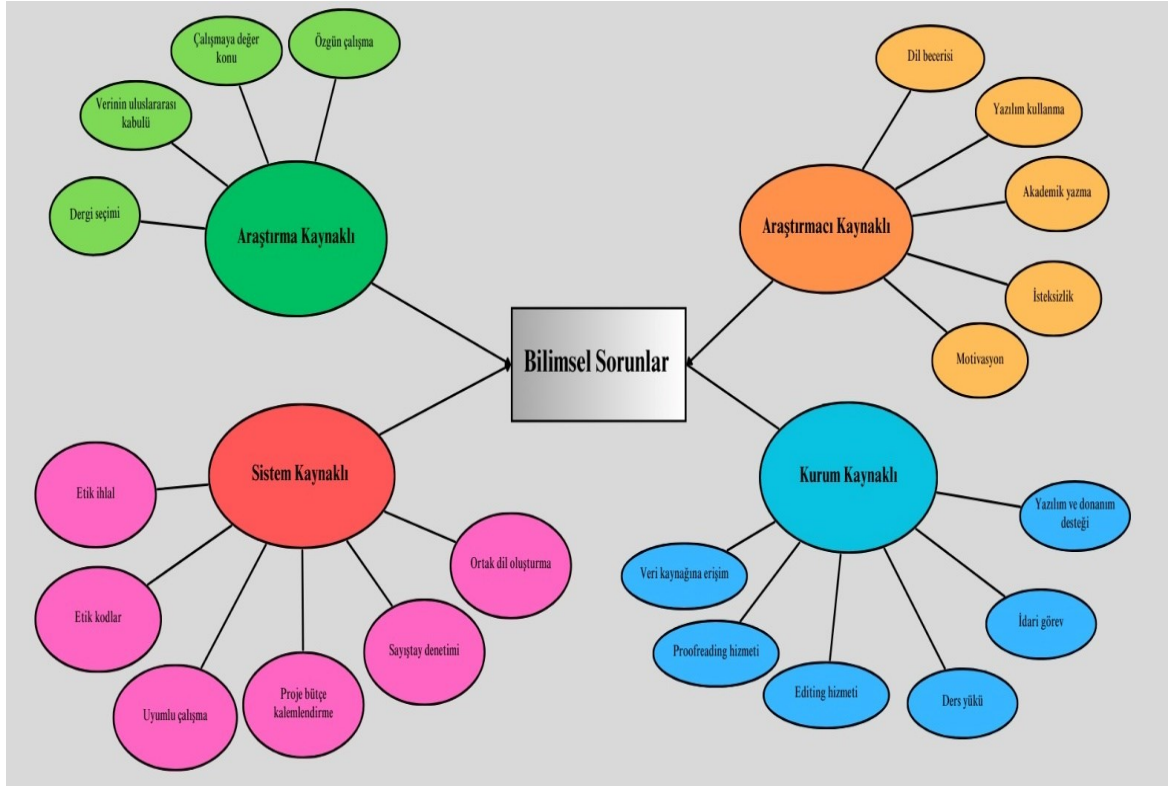
Kurumlar arasında araştırma odaklı iş birliği kültürünün oluşmaması, ortaya çıkan çıktı sayısını ve kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Proje kapsamında devlet kurumlarından istenilen verilerin elde edilememesi kaygısının olması, sivil toplum örgütlerinin bilimsel proje konularındaki yetersizlikleri gibi pek çok sebep araştırmacıları proje kapsamını daraltmaya itmektedir. Sosyal bilimler alanında gerçekleştirilecek bir projenin çıktıları mikro düzeyde bireye, meso düzeyde kurumlara ve makro düzeyde devlet politikalarına etki edebilecekken iş birliği kaynaklı çeşitli sebeplerden kaynaklı olarak umulan fayda birey ya da kurum düzeyinde kalabilmektedir.

Değerlendirme kuruluşlarının yetersiz olması, nitelikli çıktılar üretebilecek pek çok projenin başvuru aşamasındayken reddedilmesine neden olabilmektedir. Projeler, daha önceden bir proje yazma deneyimi olmayan akademisyen ya da çeşitli personel (bürokrat, proje birimi yetkilisi, çalışanı vs.) tarafından değerlendirilebilmektedir.

Üniversitedeki sosyal bilim alanındaki bölümlerin teknik bölümler kadar değer görmemesi bilimsel araştırma yapma konusunda motivasyon kaybına yol açmaktadır.

5.3.2. Bilimsel Sorunlar

Bilimsel sorunlar teması, dört alt tema etrafında şekillenmektedir. Bu tema, alt temalar (kategori) ve örnek kodlarla birlikte Şekil 60’ta sunulmaktadır.

Şekil 60*Bilimsel Sorunlara İlişkin Tematik Görsel*

Bilimsel sorunların daha iyi anlaşılması için sırasıyla araştırmacı, araştırma, kurum ve sistem kaynaklı sorunlar incelenmiştir.

5.3.2.1. Araştırmacı Kaynaklı

Pek çok araştırmacının belirli alanlarda uzmanlaşmadan farklı konular çalışma isteğinin olması, ortaya çıkan çıktıların niteliğini ve derinliğini azaltmaktadır. Belirli alanlarda derinleşmeyi değil, her alanda herkesle yayın yapmayı teşvik eden bir akademik teşvik sistemi yüzeyselliği ve niteliksizliği artırmaktadır. Özellikle, akademik kariyerinin başında olan araştırmacıların yanlış yönlendirilmesi ya da merakının olmadığı alanlarda çalışmaya teşvik edilmesi, kariyerinin ilerleyen süreçlerinde uzmanlaşma ve derinlemesine bilgi elde etme süreçlerinde onları olumsuz etkilemektedir. Burada asıl olan önce belirli alanda uzmanlaşma, sonrasında diğer alanlardan elde edilen bilgi ve deneyimlerin uzmanlık alanıyla entegre edilmesidir.

Öz disiplin ve planlama kabiliyeti eksikliği gibi konular, bilimsel çıktı kalitesini olumsuz etkileyebilmektedir. Pek çok araştırmacı, proje başvurularında istenen çalışma zaman çizelgesini hazırlarken bunları örnek projelerden bakarak doldurmaktadır. Bu ise, projenin en

temel niteliği olan özgün olma ya da kendi bağlamı ve değişkenlerine sahip olması gerçeğini göz ardı etmek anlamına gelmektedir. Böylesi bir eksiklik, projelerin ara raporlarının yetiştirilememesine ve nihai sonuca belirlenen tarihte ulaşılamamasına neden olmaktadır ki; bu durum, proje ekibinin stresini artırmaktadır. Ortaya çıkan kaygılar ise çıktı kalitesine odaklanmaktan ziyade sürecin bir an önce bitirilmesini beraberinde getirmektedir.

Araştırmacıların donanım eksiklikleri, proje üretme ve bilimsel çalışma yapmayı olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu konuda, özellikle yabancı dil bilgisi yetersizliği, veri analiz sürecinde yararlanılan yazılımları kullanmadaki beceri eksikliği, teorik donanıma sahip olmama, yöntem farkındalığının yeterli ölçüde geliştirilememesi gibi konular, ön plana çıkmaktadır. Her araştırmacıdan temel olarak beklenen teori, araştırma tasarımı, yöntem ve analiz konusunda bilgi ve beceri eksikliği üretme konusunda önemli bir eksiklik olarak ortaya çıkmaktadır. Araştırmacılarıdaki motivasyon eksikliği ve isteksizlik de önemli eksiklerden birisidir ki; akademide yer alan özellikle Doçent ve Profesör unvanlarını aldıktan sonra pek çok akademisyenin çalışma motivasyonunun azaldığı bir gerçektir.

Akademisyenlerin piyasaya iş yapma arzusu ve pratikleri, bilimsel araştırma motivasyonlarını ve çalışmaya ayıracakları nitelikli zamanı azaltmaktadır. Günümüzde pek çok akademisyen elde ettikleri bilgi birikimi ile piyasaya iş yapmaktadır. Bu noktada, denge sağlamanın oldukça zor olması bilimsel ve akademik araştırma yönüne olumsuz etki etmektedir.

5.3.2.2. Araştırma Kaynaklı

Türkiye’de sosyal bilim alanında yürütülen pek çok çalışmanın, zaman zaman kuramsal tartışmalar etrafında yoğunlaşıp uygulama boyutunu geri planda bıraktığı yönünde yaygın bir kanaat bulunmaktadır. Uygulayıcıların gündelik sorunlarına doğrudan dokunan, sahaya ve karar alma süreçlerine entegre somut çözüm önerilerinin sınırlı kalması, bazı kesimlerde akademik çalışmaların “sonuç üretmediği” ya da reel hayata yeterince temas etmediği algısını besleyebilmektedir.

Araştırma önceliklerinin net, kalıcı ve sürdürülebilir olmaması, karşılaşılan sorunlardan bir başkasıdır. Yeni göreve gelen yetkililerle araştırma konularının ve önceliklerinin değişebilmesi doğal olarak araştırmaya duyulan ilgiyi azalttığı gibi araştırmacıların doğru yönlendirilmesini ve uzmanlaşmayı da engellemektedir.

Gerek Batıda yapılan yüksek lisans ve doktora çalışmalarında ve gerekse Batılı kuruluşların Türkiye’de desteklediği araştırma konularında Türkiye’nin değil, Batılı ülke ve kuruluşların önemseydiği konuların öncelenmesi (Türkiye’deki ayrılıkçı, etnik, mezhepsel, eşcinsel konular vs.) haklı olarak araştırmaların kimin ve ne için yapıldığı sorusunu gündeme getirmektedir. Araştırmaların sürdürülebilir, tekrarlanabilir ve kalıcı olmaması, tek defalık olması da önemli bir meseledir. Yapılan araştırmaların çok dar odaklı olması ve hedef kitlenin (okuyucu ya da toplum) nitelikli şekilde tespit edilememesi pek çok araştırmayı tek sefere sıkıştırmakta ve sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemektedir. Bilimsel bilginin temelinde genelleme kaygısının

olması, elde edilen araştırma çıktılarının çok küçük bir etki alanının olmasını reddeder. Dolayısıyla, araştırma konularının bilimsel, sosyal, ekonomik, politik pek çok açıdan katkı sağlayabilen ve gelecek araştırmalarla desteklenebilecek konular olması gerekmektedir.

Araştırmacılar, çalışmaya değer yeni bir sorun alanı, veri kaynağı veya özgün bakış açısı belirleyemediklerinde, araştırma yapma motivasyonları zayıflayabilmektedir. Bu durumda, mevcut literatürde hâlihazırda çokça çalışılmış konuların benzer örneklerle tekrarlanması, aynı ölçek ve modellerin küçük uyarlamalarla yeniden üretilmesi gibi özgünlük düzeyi düşük araştırma konularına yönelme eğilimi artmaktadır.

Araştırma konusu belirlemede, kurumların stratejik öncelikleri, endüstrinin ihtiyacı ve ülkenin kalkınma planlarıyla uyumlu çerçevede araştırma konularının belirlenebilmesi ve yaşanmakta olan sosyal sorunlara çözüm önerisinde bulunabilecek çalışmaların tespit edilmesinde yeteri kadar güçlü farkındalığın gelişmemesi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.3.2.3. Kurum Kaynaklı

Proje veren kurumların başvuru olarak alınan ve kabul edilen projelerin çıktılarını denetleme konusunda sıkı bir takip süreci işletilmelidir. Nitekim her ne kadar belirli kriterler söz konusu olsa da proje değerlendirme komisyonları subjektif değerlendirmelerde bulunabilmektedir. Dolayısıyla, bilimsel, sosyal, kültürel ve ekonomik katkı hedefleri olan fakat subjektif olarak değerlendirilip kabul edilen araştırma projelerinin bu hedeflere ulaşıp ulaşmadığının kurumlar tarafından denetlenmemesi ve sürece ilişkin yaptırımlarının olmaması bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Üniversitelerin sosyal araştırma gündemleri, genellikle öğretim elemanlarının kariyer hedefleri, kişisel ilgi alanları ve akademik unvanlara ulaşma süreçleri etrafında şekillenmekte olup, bu durum araştırmaların toplumun ihtiyaçlarına yönelik katkı sağlamaktan ziyade bireysel başarı odaklı bir yapıya bürünmesine yol açmaktadır.

Pek çok üniversite (özellikle özel üniversiteler), akademik personelin yeniden atanmalarında yayın şartı koymaktadır. Nitelikli yayın şartı arama, önemli gelişmeler sağlayabilecektir. Ancak, yeterli desteğin verilmemesi ve atanma sürecinin kısa tutulması gibi etkenler araştırmacılar üzerinde baskıya neden olmaktadır.

Projelerin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için farklı kurumlardan elde edilecek veriler kritik bir öneme sahiptir. Ne var ki, özellikle kamu kurumları, bu verilerin paylaşımı konusunda genellikle çekimser bir tutum sergilemekte, bu da araştırmaların kapsamını daraltarak projelerin etkinliğini ve güvenilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

Üniversitelerin yurtdışına kapalı olması, bir diğer ifadeyle yapılan anlaşmaların ya çok sığ düzeyde olması (Erasmus öğrenci ve personel hareketlilikleri) ya da yapılan anlaşmaların uygulamaya dönmemesi gibi sebepler sosyal bilimler temelli araştırmaların gelişmesini

olumsuz şekilde etkilemektedir. Ayrıca, yüksek öğretim konusunda dünyadaki gelişmelerin takibi ve bu konudaki kaygı konusunda eksikliklerin olması uluslararasılaşma eğilimlerini olumsuz etkilemektedir.

Üniversiteler arasında sosyal bilimlere verilen kıymet konusunda farklılıklar bulunmaktadır. Her kurumun sosyal bilim araştırmalarına desteği aynı düzeyde değildir. Bu da özellikle farklı kurumlarda ortaklaşa yapılan araştırmalara hem araştırmacı hem de proje düzeyinde verilen desteklerde bazı dengesizliklere neden olabilmektedir.

BAP ve TÜBİTAK birimleri ağırlıklı olarak fen ve sağlık bilimleri zihniyeti ile çalışmaktadır. Dolayısıyla, sosyal bilim temelli projelerin ihtiyaçlarının somutlaştırılması konusunda bazı problemler ortaya çıkmaktadır.

Araştırma merkezleri beklenen etkinlikte çalışmamaktadır. Özellikle, bütçe ve personel tahsisi konusunda çok ciddi eksiklikler söz konusudur.

Üniversitelerin misyon ve vizyonunun, stratejik planlarının akademik personel tarafından anlaşılması ve bunlara gerekli değerin verilmemesi önemli eksiklikler arasında görülmektedir.

Birincil veri kaynaklarına yeterince önem verilmemektedir. Bu ise saha araştırmalarının göz ardı edilmesine ve buradan elde edilen bulguların dikkate değer görülmemesine neden olmaktadır. Ayrıca, sosyal bilimler konusunda özgün araştırma yapma eğiliminin düşük olduğu görülmektedir. Mali açıdan ise, döner sermayesi olmayan üniversitelerin BAP’a ve bilimsel araştırmaya ayırdığı kaynaklar oldukça düşüktür. Özellikle, ekonomik kriz dönemlerinde kaynakların tahsisinde araştırma ve geliştirme konularına öncelik verilmemesi de bir sorun olarak görülmektedir.

5.3.2.4. Sistem Kaynaklı

Kurumların proje konusunda birbirlerine yeterince güvenmemeleri sistemsel bir sorun olarak dikkat çekmektedir. Örneğin KOSGEB, kadın girişimcilerin mikro kredi kullanımına ilişkin bir çalışmayı üniversiteler tarafından gerçekleştirilmesini talep etmek yerine, projeleri kendileri gerçekleştirmeye çalışabilmektedir. Bu gibi durumlar, proje hazırlama, saha çalışmaları, veri toplama, veri analizi ve veri toplama konusunda uzmanlaşma olmaksızın sonuca ulaşmaya çalışmayı beraberinde getirmektedir.

Kurumlar arasındaki iş birliği ve iletişim eksiklikleri çerçevesinde, projeler kabul edilse bile, daha önceden nereden elde edileceği belirlenen ve onaylanan verilerin elde edilmesinde olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilmektedir.

Kurumlarda değişen yönetimlerle beraber araştırma önceliklerinin değişmesi belirli uzmanlaşmalarının önünde önemli bir engel olabilmektedir. Dolayısıyla, kalıcı ve sürdürülebilir projelerin üretilmesi oldukça zor bir hale gelmektedir.

Kurumların uzmanlaşmaması, örneğin Türkiye'nin İsrail, Kıbrıs, Ermeni, Yapay Zekâ, Enerji enstitüleri gibi müstakil, konu odaklı kurumlarının yeteri kadar güçlü bir kurumsallıkla olmaması, bilimsel araştırma gerçekleştirmeyi ve nitelikli çıktılara ulaşmayı olumsuz etkilemektedir. Bu şekilde, konu odaklı müstakil kurumlar olmuş olsa bu kurumlar zorunlu olarak belirli konularda uzmanlaşan ve araştırma projeleri üreten araştırma kurumları olacaklardır.

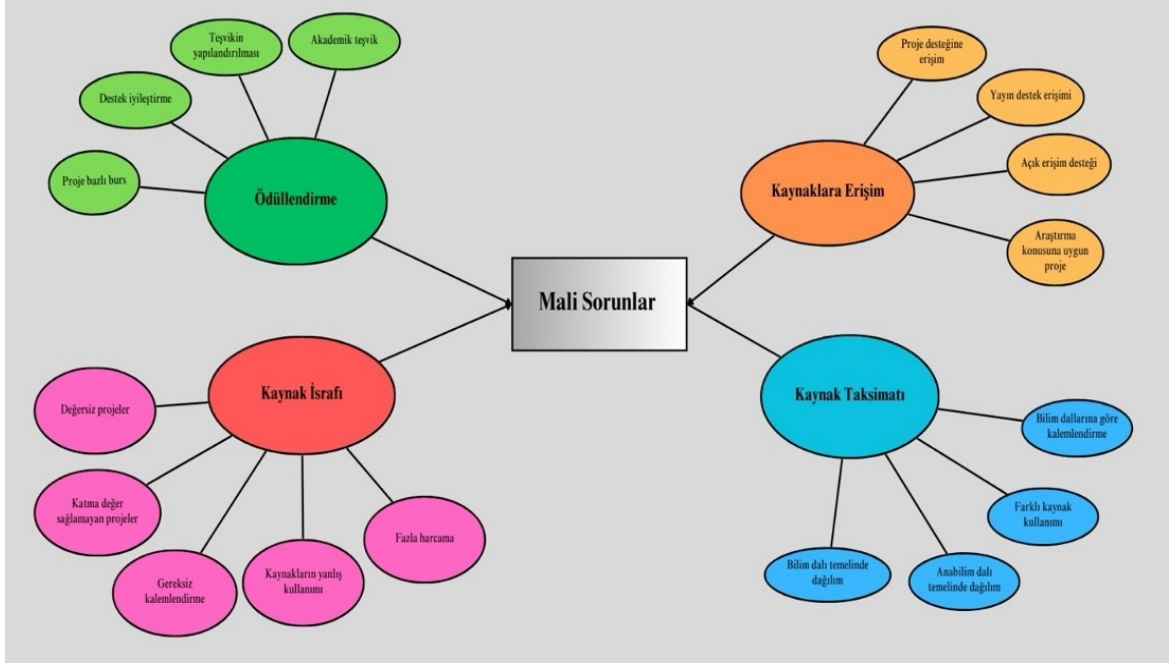
Araştırmacı havuzunun gitgide daraldığı görülmektedir. Özellikle, son zamanlarda lisansüstü eğitime olan nitelikli ilgi oldukça düşmüştür. Ayrıca, mevcut başvurular arasında da bilimsel önceliğin az olduğu (mezuniyet sonrası bilinmezlik, askerlik, aile baskısı, lisans okuduğu şehirden ayrılmamak için bahane bulma vs.) görülmektedir.

Araştırma takımı oluşturma ve takım olarak çalışma kültürü oldukça zayıf görünmekte ve sistem de takım çalışmalarını desteklememektedir. Dolayısıyla, kurumlardan ziyade bireylerin ön plana çıktığı bir sistem ortaya çıkmaktadır. Böylesi bir durum, üniversitelerin uluslararası sıralamalarda gerilemesine neden olmaktadır.

Yüksek öğretim sektörünün aşırı merkezi yapısının kurumlara yeterli esnekliği vermediği görülmektedir. Dolayısıyla, kadro süreçlerinde, araştırma birimlerinin oluşturulmasında ve diğer pek çok hususta kurumlar sınırlandırılmaktadır. Dolayısıyla, bu husus sorumlu bir özerkliğin ortaya konmasına mâni olabilmektedir.

5.3.3. Mali Sorunlar

Mali sorunlar teması, dört alt tema etrafında şekillenmektedir. Bu tema, alt temalar (kategori) ve örnek kodlarla birlikte Şekil 61'de sunulmaktadır.

Şekil 61**Mali Sorunlara İlişkin Tematik Görsel**

Dört farklı alt temanın bir araya gelmesiyle oluşan mali sorunlar temasının anlaşılması, onu oluşturan bu alt temaların incelenmesiyle mümkün olmaktadır. Bu doğrultuda, kaynaklara erişim, kaynakların taksimatı, kaynak israfı ve ödüllendirme sistemi şeklindeki alt temalar incelenecektir.

5.3.3.1. Kaynaklara Erişim

Araştırmacılar yürütmeyi planladıkları ya da çıktı haline dönüştürdükleri araştırmalar için mali desteğe ulaşma konusunda bazı sorunlar yaşayabilmektedir. Örneğin pek çok araştırmacı, TÜBİTAK'ın belirlediği kriterlere sahip dergilerde yayın yapan bir araştırmacının Uluslararası Bilimsel Yayınları Teşvik (UBYT) gibi teşvik temelli programlardan ne zaman ve nasıl yararlanabileceği konusunda bilgi sahibi değildir.

Proje başvurularında her ne kadar temel bazı ortak noktalar bulunsa da kurumlar arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır ki; bunun pek çoğu harcama kalemlerinin oluşturulmasına ilişkindir. Örneğin üniversiteler tarafından desteklenen Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) kapsamında proje kapsamında kullanılmak üzere satın alınacak ekipmanlar (bilgisayar, kamera, ses kayıt cihazı, vs.) için proforma fatura istenirken bu, Bakanlık ya da Avrupa Birliği Projelerinde istenmemektedir. Yine saha çalışması gerektiren araştırma projelerinde yolluk ve yevmiye hesaplama sistemleri farklılık arz etmektedir. Bu durumlar proje hazırlamada sorunlara sebebiyet vermektedir.

Yürütülmesi planlanan araştırmaların türü ve çıktılarının hangi kurumun ve programın desteğine uygun olduğu konusunda bilgi yetersizliği ya da karmaşıklık araştırmacıların proje başvurularında çekimser davranmasına neden olabilmektedir. Bu da onların yararlanabileceği kaynaklara erişmesinin önüne geçmektedir.

5.3.3.2. Kaynakların Taksimatı

Sosyal bilimler alanında sunulan proje başvurularının disiplinler arasında eşit bir dağılım göstermemesi, bu alandaki planlamaların yeterince yapılandırılmadığını ortaya koymaktadır. Her bir bilim dalı için eşit bir dağılımın gerekliliği konusu ise henüz netleştirilmemiştir. Bilim dalları arasında kaynakların nasıl ve hangi kriterlere göre taksim edildiği konusunda kurumsal bir çerçevenin eksikliği, başvuru sahiplerinde belirsizlik yaratmakta; bu da fikir aşamasındaki projelerin uygulama safhasına taşınmasında ciddi gecikmelere neden olabilmektedir.

Örneğin, sanat tarihi gibi uzun süreli ve kapsamlı analizler gerektiren bir disiplinle, saha araştırmalarına dayalı daha kısa vadede sonuç alınabilecek göç çalışmaları gibi alanların aynı başvuru çağrısı altında değerlendirilmesi, süre, kapsam ve bütçe açısından dengesizlikler yaratabilecektir. Bu nedenle, sosyal bilimler alanında sadece bilim dalları temelinde değil, aynı zamanda anabilim dalları düzeyinde de kaynak taksimatını esas alan daha ayrıntılı ve yönlendirici bir planlamaya ihtiyaç duyulmaktadır. Böyle bir yaklaşım, disiplinler arası dengenin sağlanmasının yanı sıra, özgün araştırma projelerinin desteklenmesini ve sosyal bilimlerin geneline yayılan kapsayıcı bir gelişimi mümkün kılacaktır.

Üniversitelerin uluslararası kongreler için ayırdıkları kaynakların yeterli düzeyde olmaması akademisyenlerin çalışmalarını iyi kongrelerde tartışabilmesi ve ilgili çalışmalara ilişkin dönüş alabilmelerine engel olmaktadır. Bu noktada BAP birimlerinin gerekli kaynakları ayıramaması da söz konusu sorunu derinleştirmektedir.

Sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalar için mevcut bütçelerin yetersiz olduğu dikkat çekmektedir. TÜBİTAK projeleri veya üniversitelerin BAP birimleri bu konuda destek sunsa da özellikle boylamsal araştırmalar gibi uzun süreli çalışmalar için daha fazla finansmana ihtiyaç duyulduğu açıktır.

5.3.3.3. Kaynak İsrافی

Proje başvurularında, araştırmacıların araştırma sürecinde ihtiyaç duymayacakları ya da ihtiyaç duyacaklarından daha fazla ekipman satın almaları, kaynakların verimsiz kullanımına ve gereksiz harcamalara yol açarak bütçelerin etkin bir şekilde değerlendirilmesini engellemekte ve araştırma fonlarının sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemektedir.

Özellikle BAP kapsamında yürütölen bazı araştırmaların, özgünlükten yoksun olması ve ürettikleri çıktılar açısından kayda değer bir katkı sunmaması, araştırma kaynaklarının verimli kullanılamamasına neden olmakta ve benzer bir israf sorununu gündeme getirmektedir.

Proje kapsamında kaynakların verimli bir şekilde kullanılması beklenir. Örneğin saha çalışması gerçekleştiren araştırmacıların konaklama yeri ve kullanılan vasıtalar konusunda israfı gözetmemesi kaynakların doğru kullanılmamasına ve israfa neden olabilmektedir.

5.3.3.4. Ödüllendirme Sistemi

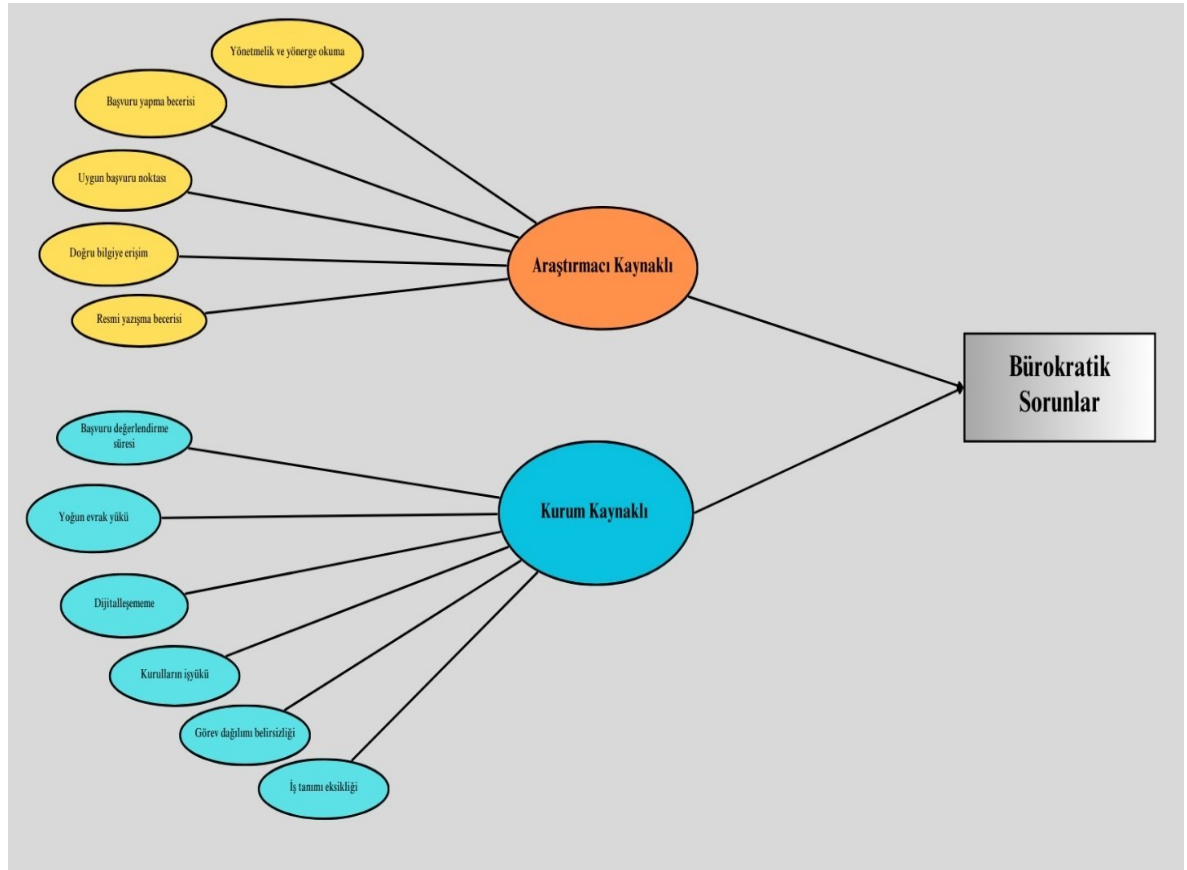
Akademik teşvik sisteminin yeniden yapılandırılması gerekmektedir ki; mevcut hali ile bir araçtan ziyade amaca dönüşmüş haldedir. Öyle olsa bile, günümüzde verilen teşvik miktarları gelecek araştırmaları teşvik edecek seviyede değildir. Bir sene boyunca ortalama düzeyde alınan bir teşvik, sonraki sene yayınlanan uluslararası bir makalenin açık erişim ücretini karşılayabilecek düzeyde değildir.

5.3.4. Bürokratik Sorunlar

Bürokratik sorunlar teması, 2 alt tema etrafında şekillenmektedir. Bu tema, alt temalar (kategori) ve örnek kodlarla birlikte Şekil 62’de sunulmaktadır.

Şekil 62

Bürokratik Sorunlara İlişkin Tematik Görsel

Bürokratik sorunların daha iyi anlaşılabilmesi için ilgili temayı meydana getiren iki alt tema olan araştırmacı kaynaklı ve kurum kaynaklı sorunlar incelenecektir.

5.3.4.1. Araştırmacı Kaynaklı

Pek çok araştırmacının ilgili düzenlemelerin içeriğine dair bilgi eksikliği proje başvurularındaki sürecin uzamasına ve hatta projenin geri dönmesine neden olabilmektedir. Ayrıca bu eksiklik, onların doğru bilgiye erişimlerine ve başvuru sürecinde doğru kanalları kullanmalarına engel olabilmektedir.

Araştırmacıların resmi yazışma diline yeterince hâkim olmamaları ve dilekçe ile başvuru dosyası hazırlama konusunda deneyim eksikliği yaşamaları, bürokratik süreçlerin uzamasına ve çeşitli aksaklıkların ortaya çıkmasına neden olan önemli faktörler arasında yer almaktadır.

Akademik çevrelerde proje odaklı çalışma zihniyetinin yeterince yerleşmemesi ve araştırmacılar tarafından bu yaklaşımın tam anlamıyla içselleştirilememesi, hem projelerin etkin bir şekilde planlanmasını hem de akademik üretkenliğin artırılmasını engelleyen temel sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Proje ve yayın desteği sunan kurumlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmamak, araştırmacıların aynı başvuru konusunu farklı kurumlara sırayla göndermelerine neden olmakta, bu durum hem zaman kaybına yol açmakta hem de kaynakların etkili kullanılmasını engellemektedir. Araştırmacıların bu konuda bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesi, süreçlerin daha verimli işlenmesine ve akademik başarılarının artmasına katkı sağlayacaktır.

5.3.4.2. Kurum Kaynaklı

Üniversiteler ve ilgili araştırmacı kuruluşlar tarafından yapılabilecek pek çok araştırmanın kamu kuruluşlarının bizatihi kendileri tarafından doğrudan yapılmak istenmesi ve bu doğrultuda hemen hemen her bakanlığa bağlı Akademiler kurulması, kamu kurumları ile araştırmacı kuruluşlar arasındaki iş birliği potansiyeline, karşılıklı olarak birbirlerine verebilecekleri katkıya büyük ket vurmaktadır.

Proje başvuru değerlendirme sürelerinin uzun olması araştırmacıların başvuru yapma isteğini azaltabilmektedir. Bu, sadece proje ile sınırlı kalmamakla birlikte, birincil veri ile çalışılacak olunması durumunda gerekli olan etik kurul izninin alınması çok daha uzun sürmektedir.

Proje başvurularında, süreç boyunca ve sonrasındaki evrak işlemlerinin yoğunluğu, araştırmacılar için hem zaman alıcı hem de yorucu bir yük haline gelmekte, bu durum yalnızca sürecin uzamasına değil, aynı zamanda motivasyonun azalmasına ve proje süreçlerinin daha sıkıcı bir hale gelmesine de neden olabilmektedir. Bu nedenle, bürokratik işlemlerin sadeleştirilmesi ve dijitalleşmenin artırılması, bu sorunların çözümünde önemli bir adım olabilecektir.

Günümüz teknolojisi ile birlikte proje başvurularında tam dijital sisteme geçilmemiş olması, bürokratik bazı sorunları ortaya çıkarabilmektedir ki; ıslak imzalı evrak ısrarı, dijital olarak başvurusu alınmış bir projeye ilişkin çıktılarının da istenmesi gibi konular araştırmacıları gereğinden fazla (fizikî ve zihnî açıdan) yorabilmektedir.

Değerlendirme kurullarının görev dağılımları ve tanımlarının net olmaması aynı işin tekrarlanmasına ya da işlerin farklı aşamalarda beklemesine neden olabilmektedir. Örneğin etik kurulun proje değerlendirme kurulu gibi davranması ilgili başvurunun süresini oldukça uzatan bir etken olarak değerlendirilebilecektir.

Proje veren kuruluşların, paydaş kuruluşları onlardan ne beklenildiğine dair yeterince yönlendirici olmamaları ve paydaşlarının profesyonelleşmelerine dair bir stratejilerinin olmaması, araştırmaları zorlaştırırken araştırmacıların ve paydaşların profesyonelleşmelerine de set çekmektedir.

Verilen araştırmaların, projelerin çıktılarının yeterince denetlenmemesi alınan projelerde yeterince derinlikli bir yetkinlik/uzmanlık gelişmesine engel olmakta, sadece proje almak bir amaca dönüşebilmektedir.

5.4. Sonuç

Bu bölümde, Türkiye’de sosyal ve kültürel alanlarda karşılaşılan başlıca sorunlar sistematik bir şekilde ele alınmış ve bu sorunların çözümüne yönelik kapsamlı öneriler geliştirilmiştir. Sosyal bilimlerin toplumsal gelişmedeki rolü ve ülkelerin dünya sahnesindeki konumlarının önemli belirleyicisi olduğu göz önünde bulundurularak, sosyal bilim araştırmalarına verilen önemin artırılması gerektiği vurgulanmıştır. Mevcut araştırma bulguları, akademik iklimin iyileştirilmesinin, kurumlar arası iş birliğinin güçlendirilmesinin ve bürokratik süreçlerin sadeleştirilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Özellikle araştırma ekosisteminin yeniden yapılandırılması ve bu bağlamda sürdürülebilir bir araştırma kültürünün oluşturulması, Türkiye’nin bilimsel üretkenliğine katkı sağlayacak bir adım olarak değerlendirilmektedir. Araştırmacıların proje geliştirme ve uygulama süreçlerinde karşılaştığı mali ve bürokratik engellerin aşılması, ilgili kurumların araştırmalara daha fazla destek sağlaması ile mümkün olabilecektir. Ayrıca, sosyal bilimlerin teorik temellerini uygulama ile birleştiren eğitim modellerinin geliştirilmesi, sosyal bilim mezunlarının iş dünyasına ve topluma daha nitelikli bir şekilde intibak edebilmelerine imkân sağlayacaktır.

Sonuç olarak, sosyal ve kültürel alandaki sorunların çözümünde sistematik bir yaklaşımın benimsenmesi, Türkiye’nin bu alandaki araştırma potansiyelini ortaya çıkarmasında kritik öneme sahiptir. Bu doğrultuda, politika yapımcıların, akademisyenlerin ve ilgili tüm paydaşların iş birliği içinde çalışması, sosyal bilimlerin toplumsal sorunlara yönelik somut çözümler üretme kapasitesini güçlendirecektir.

Kaynakça | References

- Anastasei, I. D., & Georgescu, M. R. (2020). Automated vs manual content analysis—a retrospective look. *Scientific Annals of Economics and Business*, 67, 57-67.
- Azungah, T. (2018). Qualitative research: deductive and inductive approaches to data analysis. *Qualitative research journal*, 18(4), 383-400.
- Braun, V., & Clarke, V. (2021). To saturate or not to saturate? Questioning data saturation as a useful concept for thematic analysis and sample-size rationales. *Qualitative research in sport, exercise and health*, 13(2), 201-216.
- Bülbül, K. (2018), *Bürokrasiname*, Ankara: Liberte Yayın Grubu.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Demir, Ö. (2021). Yeni bir ulusal araştırma kurumuna acil ihtiyaç var. *Ankara Sosyal Bilimler Vakfı*. <https://www.sosyalbilimlervakfi.org/tr/2021/10/yeni-bir-ulusal-arastirma-kurumuna-acil-ihhtiyac-var/> (Erişim Tarihi: 10.09.2024)
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2005), *Introduction: The discipline and practice of qualitative research*, Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Elnasr E. Sobaih, A., Ritchie, C., & Jones, E. (2012). Consulting the oracle? Applications of modified Delphi technique to qualitative research in the hospitality industry. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 24(6), 886-906.
- Flick, U. (2009). *An introduction to qualitative research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Gibbs, G. (2008). *Analyzing qualitative data*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59-82.
- Hibbert, P., Sillince, J., Diefenbach, T., & Cunliffe, A. L. (2014). Relationally reflexive practice: A generative approach to theory development in qualitative research. *Organizational Research Methods*, 17(3), 278-298.
- Hsieh, H. F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-1288.
- Hyde, K. F. (2000). Recognising deductive processes in qualitative research. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 3(2), 82-90.
- Lester, J. N., Cho, Y., & Lochmiller, C. R. (2020). Learning to do qualitative data analysis: A starting point. *Human Resource Development Review*, 19(1), 94-106.
- Maxwell, J. (1992). Understanding and validity in qualitative research. *Harvard Educational Review*, 62(3), 279-301.
- Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldana, J. (2014). *Qualitative data analysis. A methods sourcebook*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

- Morse, J. M. (1995). The significance of saturation. *Qualitative Health Research*, 5(2), 147-149.
- Mwita, K. (2022). Factors influencing data saturation in qualitative studies. *International Journal of Research in Business and Social Science*, 11(4), 414-420
- Naisola-Ruiter, V. (2022). The Delphi technique: a tutorial. *Research in Hospitality Management*, 12(1), 91-97.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Thousand Oaks, CA: Sage publications.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information*, 22(2), 63-75.
- Smith, B. (2018). Generalizability in qualitative research: Misunderstandings, opportunities and recommendations for the sport and exercise sciences. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 10(1), 137-149.
- Thomas, D. R. (2006). A general inductive approach for analyzing qualitative evaluation data. *American Journal of Evaluation*, 27(2), 237-246.
- Wolcott, H. F. (1990). On seeking-and rejecting-validity in qualitative research. *Qualitative inquiry in education: The continuing debate*, 121, 152.

Yazarlar Hakkında | About Authors

**Prof. Dr. Bayram Zafer ERDOĞAN | Anadolu Üniversitesi |
bzerdogan[at]anadolu.edu.tr | ORCID: 0000-0002-2147-7356**

Bayram Zafer Erdoğan hâlihazırda Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde Profesör olarak görev yapmaktadır. Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Asli Üyesidir. Araştırmaları pazarlama teorisi, sürdürülebilirlik, sosyal pazarlama, inovasyon ve pazarlama iletişimindeki gelişmeler üzerine yoğunlaşmaktadır. Alanında pekçok saygın dergide yayınları bulunan Profesör Erdoğan ayrıca uluslararası dergilerde hakem kurulu üyeliği de yapmaktadır. YÖK, TÜBA, TÜBİTAK ve KOSGEB gibi kamu kurumlarının kurul ve projelerinin yanı sıra, özel ve sivil toplum kuruluşlarının birçok ulusal ve uluslararası projesinde yönetici, araştırmacı ve danışman olarak görev yapmıştır. 1970 yılında Ankara'da doğmuştur, evli ve iki çocuk babasıdır.

**Prof. Dr. Bayram Zafer ERDOĞAN | Anadolu University |
bzerdogan[at]anadolu.edu.tr | ORCID: 0000-0002-2147-7356**

Bayram Zafer Erdoğan currently works as a Professor at Anadolu University, Faculty of Economics and Administrative Sciences. He is a Member of the Turkish Academy of Sciences (TÜBA). His research focuses on marketing theory, sustainability, social marketing, innovation, and developments in marketing communications. Professor Erdoğan has published extensively in highly ranked journals and also serves as a member of the review boards of such journals. He has contributed his expertise at public institutions such as YÖK, TÜBA, TÜBİTAK, and KOSGEB boards and projects as well as serving as a director, researcher, and consultant on many national and international projects of private and non-governmental organizations. He was born in Ankara in 1970, is married and has two children.

**Prof. Dr. Ali E. AKGÜN | Yıldız Teknik Üniversitesi |
aakgun[at]yildiz.edu.tr | ORCID: 0000-0001-5922-3266**

Prof. Dr. Ali Ekber Akgün lisans eğitimini Anadolu Üniversitesinde Endüstri Mühendisliği, Yüksek Lisansını Drexel University’de Mühendislik Yönetimi ve Doktorasını Stevens Institute of Technology’de Teknoloji Yönetimi üzerine tamamlamıştır. Prof. Dr. Ali Ekber Akgün’nün araştırma alanları stratejik yenilik yönetimi, ürün geliştirme takımlarında yenilik yönetimi, örgütsel davranış ve stratejik yönetimdir. Uluslararası alanda yenilik yönetimi alanında birçok ödül ve makalesi bulunmaktadır. Prof. Dr. Ali Ekber Akgün halen Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümünde çalışmalarını devam ettirmektedir.

**Prof. Dr. Ali E. AKGÜN | Yıldız Technical University |
aakgun[at]yildiz.edu.tr | ORCID: 0000-0001-5922-3266**

Prof. Dr. Ali Ekber Akgün completed his undergraduate studies in Industrial Engineering at Anadolu University, his Master’s degree in Engineering Management at Drexel University, and his Ph.D. in Technology Management at Stevens Institute of Technology. Prof. Dr. Ali Ekber Akgün's research areas include strategic innovation management, innovation management in product development teams, organizational behavior, and strategic management. He has received numerous international awards and published articles in the field of innovation management. Prof. Dr. Ali Ekber Akgün currently works at Yıldız Technical University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Business Administration.

**Prof. Dr. Kudret BÜLBÜL | Ankara Medipol Üniversitesi |
kudret.bulbul[at]ankaramedipol.edu.tr | ORCID: 0000-0003-3370-7988**

Prof. Dr. Kudret Bülbül, 1970'te Konya'da doğdu. İstanbul Üniversitesi, SBF'den mezun oldu. Doktorasını Ankara Üniversitesi'nde yaptı. 2007'de Doçent, 2017'de Profesör oldu. 1995 yılında bir yıl akademik amaçlı olarak Londra'da kalan Bülbül, 2000-2002 yıllarında ABD'de, University of Kansas'da "Misafir Araştırmacı" olarak bulundu. Kırıkkale, Ankara, bir dönem dekanlık da yaptığı Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitelerinde görev aldı. Halen Ankara Medipol Üniversitesi öğretim üyesidir. Bülbül, bürokraside farklı görevler üstlendi. Başbakanlık Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşar Yardımcılığı ve bir süre Müsteşar Vekilliği, Başbakanlık Yurt dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, kısa bir dönem Başbakanlık Müşavirliği, son olarak da TBMM Dış İlişkiler ve Protokol Başkanlığı görevlerinde bulundu. Görev aldığı bürokratik pozisyonlarda Türkiye'de demokrasi ve özgürlük çitasının yükseltilmesi, özgürlük-güvenlik dengesi, Türkiye'nin diasporasının güçlendirilmesi, parlamenter diplomasi, soydaş ve akraba topluluklarla ilişkilerin geliştirilmesi, Batılı ülkelerdeki insan hakları ihlalleri ve Müslüman toplulukların özgürlüklerinin korunması, ülkemizde öğrenim gören uluslararası öğrencilere destek olunması, yumuşak güç, çatışma çözümleri gibi alanlara odaklanmıştır. Bülbül, 2018 ve 2019 yıllarında, TRT için 35 dile çevrilen haftalık makaleler yazdı, Türkiye'nin Sesi Radyosu için haftalık programlar yaptı. Öğrencilik ve mesleki yaşamı boyunca çok sayıda sivil toplum örgütleri ve düşünce kuruluşlarında aktif rol alan Bülbül genel olarak siyaset bilimi, daha özelde ise küreselleşme, özgürlük, kimlik, aidiyet, akademi, gençlik, bürokrasi, Meşrutiyet dönemi Türk siyasal düşüncesi gibi konular üzerine akademik çalışmalar yürütmektedir. Yayınlanmış çok sayıda kitabı ve makalesi bulunmaktadır. Evli ve üç çocuk babasıdır.

**Prof. Dr. Kudret BÜLBÜL | Ankara Medipol University |
kudret.bulbul[at]ankaramedipol.edu.tr | ORCID: 0000-0003-3370-7988**

Prof. Dr. Kudret Bülbül was born in 1970 in Konya. He graduated from Istanbul University, Faculty of Political Sciences. He completed his PhD at Ankara University. He became an Associate Professor in 2007 and Professor in 2017. Bülbül spent a year in London in 1995 for academic purposes, and between 2000–2002 he was a “Visiting Researcher” at the University of Kansas in the United States. He served at Kırıkkale University, Ankara University, and Ankara Yıldırım Beyazıt University—where he also held the position of dean. He is currently a faculty member at Ankara Medipol University. Bülbül has held various positions in public administration. He served as Deputy Undersecretary and, for a period, Acting Undersecretary at the Prime Ministry’s Undersecretariat of Public Order and Security; President of the Prime Ministry Presidency for Turks Abroad and Related Communities; briefly as Advisor to the Prime Minister; and most recently as Head of Foreign Relations and Protocol at the Grand National Assembly of Türkiye (TBMM). In the bureaucratic positions he has held, he has focused on areas such as raising the standards of democracy and freedom in Türkiye, the balance between freedom and security, strengthening Türkiye’s diaspora, parliamentary diplomacy, developing relations with kin and related communities, addressing human rights violations in Western countries and protecting the freedoms of Muslim communities, supporting international students studying in Türkiye, soft power, and conflict resolution. In 2018 and 2019, Bülbül wrote weekly articles for TRT, which were translated into 35 languages, and prepared weekly programs for the Voice of Turkey Radio. Throughout his student and professional life, Bülbül has played active roles in many non-governmental organizations and think tanks. His academic work generally focuses on political science, and more specifically on globalization, freedom, identity, belonging, academia, youth, bureaucracy, and Turkish political thought. He has numerous published books and articles. He is married and has three children.

**Prof. Dr. Mehmet Fatih AYSAN | Marmara University |
maysan[at]marmara.edu.tr | ORCID: 0000-0002-8311-8551**

Mehmet Fatih Aysan is a Professor of Sociology at Marmara University and the director of Center for Population and Social Policies. He earned his Ph.D. from the University of Western Ontario (2011) and taught Sociology at the same university (2010-2012). His sociological interests are rooted at the intersection of demography, family, sociology of work, and social policies. His study centers on how demographic changes, labour markets, and social policies combine to influence the welfare of societies. TUBA Outstanding Young Scientists Award winner Aysan's research projects have been supported by the TUBA, EU, IDRC, and TUBITAK. Dr. Aysan's work appeared in edited books and peer-reviewed journals such as Routledge, Palgrave, Springer, Population & Development Review, Canadian Journal of Sociology, and Emerging Markets & Finance.

**Prof. Dr. Mehmet Fatih AYSAN | Marmara Üniversitesi |
maysan[at]marmara.edu.tr | ORCID: 0000-0002-8311-8551**

Prof. Dr. Mehmet Fatih Aysan Marmara Üniversitesi Nüfus ve Sosyal Politikalar Araştırma Merkezi müdürü ve Sosyoloji Bölümü öğretim üyesidir. 2011 yılında University of Western Ontario'da Sosyoloji doktorasını tamamlamış, yine aynı üniversitede 2010-2012 yılları arasında öğretim görevlisi olarak dersler vermiştir. Temel ilgi alanları demografi, aile, iktisadi sosyolojisi ve sosyal politikalar olan Aysan'ın çalışmalarının merkezini emek piyasası, nüfus yapısı ve sosyal politikaların toplum refahı üzerindeki etkileri oluşturmaktadır. TÜBA-GEBİP ödülü sahibi Aysan'ın çalışmaları TÜBA, Avrupa Birliği, British Council, IDRC ve TÜBİTAK tarafından desteklenmiş olup çalışmalarından bazıları Routledge, Palgrave, Springer, Population & Development Review, Canadian Journal of Sociology ve Emerging Markets & Finance gibi dergi ve yayınevlerinde yayımlanmıştır.

**Prof. Dr. Muhammet Enes KALA | Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi |
mekala[at]aybu.edu.tr | ORCID:0000-0002-3857-470X**

Prof. Dr. Muhammet Enes Kala, 1984 yılında Konya’da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini çeşitli Anadolu şehirlerinde tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden 2006’da mezun oldu. Milli Eğitim Bakanlığı’nda öğretmenlik ve Talim Terbiye Kurulu’nda görev yaptı. MEB’in yurtdışı bursuyla 2009’da Liverpool Üniversitesi Felsefe Bölümü’nde yüksek lisansını tamamladı. Aynı yıl, Ankara Üniversitesi’nde ikinci yüksek lisansını da bitirdi. 2015’te felsefe doktoru unvanını aldı. Kariyerine paralel olarak Pakistan Karaçi Üniversitesi’nden Uluslararası İlişkiler alanında derecede aldı. 2014-2015’te Almanya Tübingen Üniversitesi’nde misafir araştırmacı olarak bulundu. Halen Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Felsefe Bölümü’nde öğretim üyesidir. Çok sayıda akademik yayını, çevirisi ve medya çalışması bulunmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

**Prof. Dr. Muhammet Enes KALA | Ankara Yıldırım Beyazıt University |
mekala[at]aybu.edu.tr | ORCID:0000-0002-3857-470X**

Prof. Muhammet Enes Kala was born in Konya in 1984. After completing his primary and secondary education in various Anatolian cities, he graduated from Ankara University’s Faculty of Theology in 2006. He worked as a teacher and served at the Ministry of National Education’s Board of Education. He completed his master’s degree in Philosophy at the University of Liverpool in 2009 with an overseas scholarship. The same year, he completed a second master’s degree at Ankara University. In 2015, he earned his Ph.D. in Philosophy. Parallel to his academic career, he also received a degree in International Relations from the University of Karachi. He was a visiting researcher at the University of Tübingen, Germany, between 2014 and 2015. He is currently a faculty member at Ankara Yıldırım Beyazıt University’s Department of Philosophy. He has numerous academic publications, translations, and media works. He is married with two children.

Doç. Dr. Rıdvan KOCAMAN | Anadolu Üniversitesi |
ridvankocaman[at]anadolu.edu.tr | ORCID: 0009-0007-4728-5575

Doç. Dr. Rıdvan Kocaman, Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, Üretim Yönetimi ve Pazarlama Anabilim Dalında öğretim üyesidir. Lisans derecesini 2013 yılında Anadolu Üniversitesi İşletme (İngilizce) programından, doktora derecesini ise yine İşletme (İngilizce) programında 2021 yılında aynı üniversiteden almıştır. Akademik ilgi alanları kar amacı gütmeyen örgütlerde pazarlama, pazarlama teorisi ve tüketici davranışları ekseninde şekillenmekte olup, özellikle gönüllülük, bağış, etik tüketim ve örgütsel süreçlerin dinamiklerine odaklanan çalışmaları tanınmaktadır. Ulusal ve uluslararası literatüre katkı sunan yayınlar üretmekte; lisans ve lisansüstü düzeylerde pazarlama, tüketici davranışı ve araştırma yöntemleri dersleri vermektedir. Araştırmalarında, nicel ve nitel yöntemler, saha çalışmaları ve sistematik incelemeleri bütünleştirerek disipline derinlik kazandırmayı amaçlamaktadır.

Assoc. Prof. Dr. Rıdvan KOCAMAN | Anadolu University |
ridvankocaman[at]anadolu.edu.tr | ORCID: 0009-0007-4728-5575

Assoc. Prof. Dr. Rıdvan Kocaman is a faculty member in the Department of Business Administration, Division of Production Management and Marketing, at Anadolu University's Faculty of Economics and Administrative Sciences. He received his bachelor's degree from Anadolu University's Business Administration (English) program in 2013 and completed his PhD in the same program in 2021. His scholarly interests lie at the intersection of nonprofit marketing, marketing theory, and consumer behavior, with a particular focus on the dynamics of volunteering, charitable giving, ethical consumption, and organizational processes. He has published research in both national and international journals and teaches courses on marketing, consumer behavior, and research methods at the undergraduate and graduate levels. His research aims to enrich the discipline by integrating quantitative and qualitative methodologies, field-based inquiry, and systematic reviews.

**Dr. Öğr. Üyesi. Mehmet TUĞRUL | Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi |
mehmettuğrul[at]aybu.edu.tr | ORCID: 0000-0001-5200-0596**

Mehmet Tuğrul, 1986 yılında Samsun’da doğmuştur. 2011 yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Bölümünden mezun olmuştur. Yüksek lisans eğitimini Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümünde, “Osmanlı Dönemi Filibe Vakıfları (XVIII. ve XIX. Yüzyıllar)” başlıklı tezle tamamlamıştır. 2020 yılında İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Tarih ve Medeniyet Araştırmaları Bölümünde, “Balkanlarda Şehir ve Vakıf İlişkisine Dair Mukayeseli Bir Örnek: Selanik ve Sofya” başlıklı teziyle doktora derecesini almıştır. Akademik çalışmalarını Osmanlı Tarihi, vakıf medeniyeti, şehir tarihi ve Balkanlar üzerine yoğunlaştırmıştır. 2013 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak göreve başlamış, 2020 yılından itibaren aynı bölümde öğretim üyesi olarak akademik hayatına devam etmektedir. Bunun yanı sıra, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Başkan Danışmanlığı görevini sürdürmektedir. Mehmet Tuğrul’un editörlüğünü yaptığı kitap çalışmalarının yanı sıra, ulusal ve uluslararası akademik dergilerde yayımlanmış makaleleri ve çeşitli bilimsel toplantılarda sunduğu bildirimleri bulunmaktadır. Türkiye Yazarlar Birliği ve ADAM Vakfı yönetim kurulu üyeliklerini yürütmektedir.

**Asst. Prof. Dr. Mehmet TUĞRUL | Ankara Yıldırım Beyazıt University |
mehmettuğrul[at]aybu.edu.tr | ORCID: 0000-0001-5200-0596**

Dr. Mehmet Tuğrul was born in 1986 in Samsun, Türkiye. He completed his primary, secondary, and high school education in Samsun. In 2011, he graduated from Gazi University, Faculty of Education, Department of History Education. He completed his master's degree at Ankara Yıldırım Beyazıt University, Institute of Social Sciences, Department of History, with a thesis titled “Waqfs in Plovdiv During the Ottoman Period (18th and 19th Centuries).” In 2020, he received his Ph.D. from Istanbul Sabahattin Zaim University, Department of History and Civilization Studies, with a dissertation titled "A Comparative Example of the Relationship Between City and Waqf in the Balkans: Thessaloniki and Sofia." His academic work focuses on Ottoman history, the waqf system, urban history, and the Balkans. He began his academic career in 2013 as a Research Assistant in the Department of History at Ankara Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Humanities and Social Sciences. Since 2020, he has been serving as a faculty member in the same department. He also currently serves as an Advisor to the President of the Turkish Academy of Sciences (TÜBA). In addition to his editorial work on several academic books, Dr. Tuğrul has published articles in national and international peer-reviewed journals and has presented papers at various academic conferences. He is a member of the executive boards of the Turkish Writers' Union and the ADAM Waqf.

